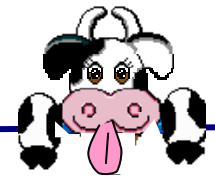

לשון הפר

גיליון מס' 5 – אפריל 2002

למגדלים שלום,

שוב יוצא לדרך לוח אביב חדש ובו הרבה חדשות.

1. אינדקס הטיפוח החדש

לפני חושבו ערכי הפרים, העתודות, העגלים וכל הבקר ברפתות שמחושב לו ערך גנטי. על אינדקס זה נכתב כבר ב"משק הבקר והחלב" האחרון ע"י אפרים עזרא ויהודה ולר ונוסחתו כתובה בשולי הלוח משמאל, כמקובל. השינוי איננו גדול אך בכל זאת עשה שינויים בסדר הפרים, העלה והוריד גבוהים ונמוכים.

2. בלוח זה שינוי מעט את סדר הטורים לעשותו יותר הגיוני,

כלומר – מימין לשמאל – זהות הפר, תכונות המשתתפות

באינדקס, תכונות המלטה ושיפוט גופני.

3. הפרים הנבחנים

עשרה פרים נבחנים מופיעים בלוח מרץ 2002. מהם 4 שלא הופיעו בלוח הקודם והם:

מדד 3807, פורץ 3443, צלול-ET 3689 (ET=בן מהעברת עוברים), רגיל 3711.

רק שניים מהם מופיעים לראשונה כפרים נבחנים והם **מדד** בן מידאו ההולנדי וגנדי האגדי ב- % שומן, ו**רגיל** בו רבן וגיל הזקנים. יתר ששת הפרים ממשיכים מהלוח הקודם ובראשם – אבשה 3651 שעשה עד עכשיו כ 70,000 הזרעות.

3.1 **אבשה 3651** בן אקסטרא X בוטח. נמצא בלוחותינו

כבר מאז קיץ 2000 ומאז – בראש הרשימה. באינדקס

החדש הפר עלה ב-60 ק"ג חמ"מ והוא חצה את סף 600

הק"ג. המלטותיו בעגלות נראות טוב מאד והשיפוט

הגופני – מצויין. הפר הטוב ביותר בק"ג חלב, ◀

שיאון

חברה ישראלית
להזרעה מלאכותית
וטיפוח בע"מ

המערכת:
אתר צפון

דואר שריד 30099
טל': 04-6540142
פקס: 04-6545486

E-MAIL:
north@sion-israel.com

אתר דרום

ד"ר שקמים 79800
טל': 08-8592812/3
פקס: 08-8593381

E-MAIL:
south@sion-israel.com

כמה פרים שנכנסו מדי פעם ללוחות הקיר של אגודות ההזרעה. בלוח הקודם היה זה **פציל**, במבחן החדש עבר **פורץ** את פציל. כמו כל בני פצפון פורץ מצטיין בתכונות ייצור נהדרות, ריכוזי מאד, תאים סומטיים נמוכים, פוריות בנות והישרדות מצוינים.

3.7 צלול ET 3689 בן ג'בוט X פלור. גם הוא בן להעברת עוברים מבת פלור יפה ממשק שדה משדה יעקב. התכונה הבולטת בבנות צלול היא התאים הסומטיים הנמוכים וריכוז חלבון גבוה. פרט לכך הפר בינוני.

3.8 גומז ET 3684 בן ג'בוט X סמו. אילו היה לו קצת יותר חמ"מ היה זה **הפר המושלם**. בנותיו יפהפיות, שולט בדירוג לפי תכונות בצמרת השיפוט הגופני, חלבן ריכוזי עם מעט תאים סומטיים, ואפילו בפוריות והישרדות הן בסדר. בחלב ומוצרי, או בקיצור, החמ"מ שמים אותו במקום השמיני ולכן מתאים, בהעדפה האישית, למי שחסר מה שהפר מעניק.

3.9 ספקן 3731 בן סקורר X פצפון. גם ספקן היה בלוח הקודם, שומר על תכונות החלב המאוזנות שלו, חלב נקי מתאים סומטיים, עטין טוב כשל אביו ואופן המלטה חזוי לא רע.

3.10 רגיל 3711 בן רבן X גיל, הפר נולד במושב שיתופי יסודות ועשה מבחן אופן המלטה לפני שנה. מבחנו אמין בנושא זה אך בחמ"מ הוא לא כל כך גבוה. בסת"ס, פוריות והישרדות הוא ממש טוב, שיפוט גופני בסדר גמור והתכונה הבולטת במיוחד שלו היא אופן המלטה בעגלות **יש לזכור שפר טוב באופן המלטה וגרוע בחמ"מ מעכב את ההתקדמות הגנטית של העדר בשל הכמויות הגדולות של העגלות הנשארות**. בכל זאת רגיל מספיק טוב כדי להזריע עגלות השנה. ◀

שומן וחלבון. בתאים סומטיים ופוריות בנות נמצא סביב הממוצע ובהישרדות גבוה.

3.2 ווגי 3795 בן וודהב X גולית. הפר דומה בתכונותיו לאבשה. עדיין לא ידוע מבחן אופן ההמלטה שלו ולכן הוא רק חזוי (ירוק בלוח) אך בהחלט אפשרי. הבעיה – הפר מת ומחסן הזירמה מוגבל. ההוראה למזריעים היא: רק הזרעה ראשונה ובעיקר לעגלות.

3.3 מדר 3807 בן מידאו X גנדי. פר נבחן חדש. הראשון מבני מידאו נוספים המתקרבים למבחנם. ריכוזי בחלבון וממוצע בשומן. בפריים חדשים יש להתייחס להישרדות במידה רבה של זהירות, גם כשהיא טובה כל כך כמו זו של מדר משום שהיא עדיין מחושבת. שיפוט עטין טוב מאד ומבנה הגוף – ממוצע. בסך הכל – פר נבחן חדש ומבטיח טובות.

3.4 ספל 3744 בן סקורר X פצפון. הפר הופיע כבר בלוח הקודם ומשתייך לקבוצת הפריים האמצעיים בחמ"מ. מבחנו רחב. הוריו טובים מאד. החלב ממוצע בריכוזיותו וטוב מאד בתאים סומטיים, בנותיו פוריות מאד ואופן המלטה חזוי כלל לא רע, שיפוט עטין "סקוררי" מצוין ומה יש להתלונן?

3.5 צליין 3686 בן צלסיוס X סינבד-ET. להזכיר חידוש – מעתה יוצמד ET לכל בן בקר תוצר של העברת עוברים, וסינבד היה כזה. הפר הראשון שלנו. צליין מממש הרבה תחזיות. כבן של אביו – חלבו המועט מאד יחסית, ריכוזי בעיקר בשומן. זווית האגן הגרועה שלו מסתדרת יפה עם התיאוריה ואופן ההמלטה שלו **אינו מאפשר להזריע בו עגלות**. בנותיו גדולות ויפות ואף פוריות.

3.6 פורץ 3443 בן פצפון X פורל. מכל בני פצפון התקרבו אליו

ופולריותם בעולם. וראו זה פלא חלק גדול מהפרים הטובים ביותר בעולם, שעשו מאות אלפי הזרעות, חלקם הגיעו עד למיליון הזרעות בימי חייהם, המליטו עשרות ומאות אלפי בנות, אלפי בנים פרים וצאצאים לרוב, התחילו שושלת קווי דם ענקיות שלא יכריזו בודאי וגם לאגודת ההזרעה, היה כדאי עד מאד להשתמש בהם. לעומתם, שני הפרים המיובאים המוצלחים ביותר בישראל, דאמסל ולילאק כמעט לא מוכרים בארצם, הולנד, ועבדו שם מעט מאד. והנה בישראל, בתחרות מול פרי ישראל, בהזנה הישראלית, באקלים הישראלי מול כל הנעלמים ו"הבלתי ידוע" שמולו מתאמצים להתקדם כבר עשרות שנים רפתני ישראל, פרים אלה ברובם מגיעים לתוצאות די עלובות. ונא לא לשכוח – הם הצימפיונים, **הכי טובים שיש**.

מהו ה"בלתי ידוע הזה", שכל כך משנה להם את החיים? האם הוא קרוי "יחסי גומלין בין גנוטיפ לתנאי סביבה"? מה זה צריך לעשות לנו, בארץ קטנה **שחייבת** לייבא קווי דם חדשים כדי לגוון את קווי הדם שלה, ומה אנחנו חושבים הדרך הכי טובה ללכת בה.

ובאשר ל"פרים הצעירים המבטיחים" אנו שומעים בשנים האחרונות תלונות כמו "רוצים פרים בטוחים, נבחנים ולא פרים מבטיחים" חברים, זאת לדעת:

1. עם הזמן והתקדמות המידע החיזוי הולך ומתקרב לאומדן ההורשה.
2. הקפיצה הגנטית ברמת האמהות לפני כ- 3 שנים העלתה את רמת העגלים כך שיש לנו עגלים צעירים מבטיחים יותר טובים מצמרת הפרים הנבחנים.
3. פיזור הסיכון והסיכוי על הרבה עגלים צעירים מבטיחים ברמת א"ה עגל >650 עם מעט הזרעות לעגל, 5,000 בכל הארץ, מבטיח שבממוצע, אפשר להסתכל עליהם כעל "ענף" של פרים נהדרים, שקיים הבטחתם הוא בעל סיכוי סביר מאוד. ■

מה באמת קורה עם נתוני פרי חו"ל?

בטבלה רשומים פרי חו"ל שיש להם מבחן מספיק רחב בישראל ובנוסף - מספר הזרעותיהם בחו"ל המעיד על

מבחן פרי חו"ל לפרים עם מבחן רחב בארץ ומספר הזרעות הראשונות וסה"כ הזרעות שנעשו מהם בעולם

תוצאות בחול פברואר 2002			מבחן בארץ פברואר 2002		
שנות עבודה בישראל	סה"כ הזרעות	הזרעות ראשונות	א"ה ק"ג חמ'מ 2001	% השנות	שם הפר
פ ר י					
92 - 97	1,592,284	967,435	95	91	סניבוי
95 - 97	713,079	443,566	299	87	ג'בוט
95 - 97	414,957	257,063	121	81	צלזיוס
94 - 98	307,920	171,553	120	96	נורדקפ
94 - 99	284,347	145,134	98	86	טורנדו
98 - 2001	161,277		326	98	רויאל
98 - 99	140,527		5	73	רמהוב
96 - 98	115,484		429	93	מידאו
96 - 2000	כמעט לא הזריע בחו"ל		718	96	דאמסל
97 = 2000	כמעט לא הזריע בחו"ל		579	94	לילאק
פ ר י					
א ר ה " ב					
שנות עבודה בישראל		מספר בנות	א"ה ק"ג חמ'מ 2001	% השנות	% השנות
95 - 2001		3,535	-144	95	ג'פרי
94 - 97		32,163	-118	90	מסקוט

רק שמאבדים הישנות עם העלייה, כלומר כבר על הנייר החיזוי (אמדן ההורשה) יהיה נמוך יותר ומידת דיוק הקליעה (ההישנות) נמוכה יותר. אך כל זה הוא כאין וכאפס מול מה שמציגה הטבלה. פר נבחן חדש בחו"ל, עם מבחן ראשון, גבוה, עם מעט בנות בדרך כלל (50-70) עם רייטינג עצום, עם ערך המרה לארצנו של interbull גבוה – נחטף בשוק הישראלי, מוזרע, נלקחים ממנו עגלים, אפילו מזריעים בבניהם **כפרים צעירים מבטיחים** עד שמתגלה האמת (ראה מקרה טורנדו ועוד ועוד), שלא לדבר שאם באה חברה מתחרה שמציגה את כל הסצנריו הזה מבלי לספר שהכל קש וגבבא ורוב הפרים הענקים האלה אינם אמניים – אזי, כעבור 4 שנים, כאשר ההזרעות האלה צריכות להכניס כסף, בנות הפרים האלה צריכות להניב חלב ולשרוד יותר מהאחרות, רובן מאכזבות והכסף הלך בעיכוב הגנטי, בקניית עגלים בניים והתחלופות, במחיר הזירמה ועוד. מה חבל. ועתה – מה עושים!!

אנחנו, כחברה להזרעה מלאכותית חייבים להמשיך ולחפש את פרי העתיד:

1. לחפש קווי דם חדשים כדי לייצר את פרי העתיד גם בחו"ל ע"י עשיית שימוש מיטבי בנתוני האינטרבוול והשכל הישר ומדי שנה להפיק חלק ניכר אך לא בלבדי של הפרים – בני פרי חו"ל.
  2. הממצאים האלה ממחישים את אי הביטחון בחיזויים הגנטיים בפרט הבודד, ולכן את ההכרח בהרבה עגלים צעירים (60 בשנה לפי ולר ועזרא) כדי להשיג התקדמות גנטית מירבית.
  3. לחזור ולהסביר, לטובת ציבור הרפתניים ולא לטובת החברה, את משמעות הנתונים, ההישנות, ההמרה, ההכנסה לתכניות השידוך למיניהן והטיפוח דרך הנקבה במקום דרך הזכר.
- מצד שני אנו כחברה לא נעצור אף אחד וניתן את כל השרות האדיב והמייפץ ונייבא מה שנתבקש לחברינו. ■

ד"ר חיים שטורמן

קצת להיסטוריה: מזה עשרות שנים שאנו מביאים פרים או זירמה לארץ ישראל. אז, בימים הטובים ההם, חשבו האנשים לתומם שאפשר לדעת אם פר זה טוב יותר מפר אחר וייבאו אותו או את זירמתו מארצות ניכר. גם אם שיטות החישוב לא היו מדויקות כל כך או לא היו מדויקות כלל – ההבדלים בין הגזעים היו מספיק גדולים כדי לספק את קפיצת הדרך הגנטית והפנוטיפית ותנובת החלב הייתה עולה ועולה. שיטות הארגון של ההתיישבות העובדת היו מאוד ממושטעות ושמשו בסיס לרישום מדויק של קווי דם וביקורת חלב והכל היה טוב. לאורך כל השנים ההן ועד לפני כשלוש שנים – כזה היה המצב: עם כל ההשתדלות והמאמצים, הבחירות המדוקדקות של "הפרים הטובים בעולם" שהזריעו בארצנו את "הפרות העתודות הכי טובות בארץ" – בניהם נלקחו כפרים מזריעים לאגודות ההזרעה ואנו סברנו שזו היא להם עטינים הם היו עושים כל כך הרבה חלב, מה זה, חבל על הזמן. למעשה - מן הוולדות – חצי נולדו נקבות, "תואמות" לאחיהן. אפשר היה לצפות שהן תהיינה צמרת העדר הישראלי. מהן תצמחנה מרבית העתודות החדשות. האכזבה הייתה רבה מאד. כמעט אף עתודה לא נמצאה בת פר חו"ל עד לפני שנתיים – שלוש. ואז, כאשר רוב הפרות הטובות הוזרעו בזירמת פרי חו"ל פרטיות מרובות החלו להופיע גם עתודות בנות פרי חו"ל.

נכון שדרכם של המבחנים מעט עקלקלה. מהימנותם איננה גבוהה בהתחלת הדרך והצפיפות גבוהות, מדי פעם מוסיפים למבחן פרמטרים חדשים, פעם מודדים את בנות הפרים אחרת מאשר הם נבחרו בצעירותם. מוסיפים למבחן תכונות נוספות כמו תאים סומטיים ופוריות בנות אך באופן בסיסי וסטטיסטי המבחנים בתוך הארץ צודקים.

אך אין "עקלקלותם" של מבחן פרי ישראל דומה לדרכם הקשה והבלתי אפשרית לחיזוי של פרי חו"ל. פרים מצליחים, פופולריים, גבוהים ברמת הייצור של בנותיהם ובהישנות גבוהה בארצות מוצאם "עולים ארצה" ולא